

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Філологічний факультет

Кафедра української літератури

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан філологічного факультету

проф. Борис БУНЧУК

«12» серпня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

“Сучасна українська мова (фонетика)”

обов’язкова

Освітньо-професійна програма **“Українська мова та література”**

Спеціальність **035 Філологія**

Галузь знань **03 Гуманітарні науки**

Рівень вищої освіти **перший бакалаврський**

Філологічний факультет

Мова навчання **українська**

Чернівці 2024 рік

Робоча програма навчальної дисципліни „Сучасна українська мова (фонетика)” складена відповідно до освітньо-професійної програми „Українська мова та література” (спец. 035 „Філологія (Українська мова і література)”), затвердженої Вченою радою Чернівецького (протокол № 6 від 30 червня 2024 року).

Розробник: Антофійчук Алла Миколаївна, кандидат філологічних наук, доцент.

Викладач: Антофійчук Алла Миколаївна, кандидат філологічних наук, доцент.

Погоджено з гарантом ОП й затверджено
на засіданні кафедри сучасної української мови
Протокол № 1 від 9 серпня 2024 року

Завідувач кафедри

Шабат-Савка С.Т.

Схвалено методичною радою філологічного факультету протокол № 1 від 12 серпня 2024 року

Голова методичної ради
філологічного факультету

Антофійчук А. М.

Мета та завдання навчальної дисципліни: ознайомити студентів з основними поняттями фонетики, загальними умовами творення і сприйняття звуків, різноманітними звуковими перетвореннями, що лягли в основу фонетичної системи української мови і забезпечують її функціонування як основного засобу комунікації; допомогти студентам оволодіти орфоепічними, орфографічними, графічними, акцентуаційними нормами, підвищити їхню загальну грамотність та культуру усного й писемного мовлення.

Пререквізити: вивчення дисципліни ґрунтується на знаннях, здобутих під час опанування шкільного курсу з української мови.

Результати навчання.

Навчальна дисципліна «Сучасна українська мова. Фонетика» спрямована на забезпечення та засвоєння таких *загальних і спеціальних компетентностей*:

Загальні:

ЗК 1. Здатність вільно і грамотно здійснювати усну та письмову комунікацію українською мовою.

ЗК 3. Здатність розуміти предметну галузь, застосовувати наукові методи пізнання, впроваджувати інновації, ухвалювати ефективні обґрунтовані рішення та відповідально ставитись до обов'язків.

ЗК 4. Здатність критично й творчо мислити, генерувати нові ідеї, виявляти ініціативу та підприємливість, застосовувати знання в практичних ситуаціях.

Фахові:

ФК 1. Здатність забезпечувати здобуття освіти державною мовою, формувати й розвивати мовно-комунікативну компетентність учнів.

ФК 4. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі предметної галузі, збирати, аналізувати, структурувати, узагальнювати й інтерпретувати інформацію, перевіряти її достовірність, оперувати нею в професійній діяльності.

ФК 8. Здатність розуміти специфіку мовознавчих / літературознавчих напрямів і шкіл, здійснювати науковий аналіз філологічного матеріалу, оперувати сучасною мовознавчою / літературознавчою термінологією, інтерпретувати та обґрунтувати погляди різних дослідників щодо відповідних проблем.

ФК 11. Здатність розуміти теоретичні засади української графіки, фонетики, орфоепії, орфографії, лексикології, фразеології, лексикографії, морфології, синтаксису.

ФК 12. Здатність орієнтуватись у системі функціональних стилів сучасної української мови, підпорядковувати власне мовлення відповідним комунікативним умовам, постійно вдосконалювати мовленнєву культуру.

У результаті засвоєння змісту навчальної дисципліни студент має набути таких *програмних результатів навчання*:

ПРН 1. Вільно володіти українською мовою, вміти послуговуватись нею у професійному спілкуванні.

ПРН 12. Аналізувати мовні та літературні явища у взаємозв'язку і взаємозалежності.

ПРН 16. Моделювати й аналізувати різнорівневі мовні одиниці, здійснювати лінгвістичний аналіз тексту.

ПРН 18. Ідентифікувати й корегувати мовленнєві та граматичні помилки, викликані порушенням правописних норм.

Опис навчальної дисципліни

Загальна інформація про розподіл годин

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	1	1	3	90	30	30			30		іспит
Заочна	1	1	3	90	6	4			80		іспит

Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	П	лаб	Інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1												
Змістовий модуль 1. „Фонетична система української мови. Фонологія”												
Тема 1. Предмет і завдання фонетики. Зв'язок фонетики з іншими дисциплінами	6	2	2			2	5	1				4
Тема 2. Аспекти вивчення звуків мови.	6	2	2			2	5	1				4
Тема 3. Фонологія. Поняття фонем.	8	2	2			4	8	1	1			6
Тема 4. Голосні та приголосні фонем сучасної української літературної	6	2	2			2	8	1	1			6

мови.												
Разом за ЗМ 1	26	8	8			10	26	4	2			20
Змістовий модуль 2. „Зміни звуків у мовленнєвому потоці”												
Тема 1. Асиміляція звуків у сучасній українській мові.	8	2	2			2	7					7
Тема 2. Дисиміляція приголосних в сучасній українській мові.	6	1	1			2	6					6
Тема 3. Спрощення в групах приголосних.	3	1	1			1	7					7
Тема 4. Подовження та подвоєння приголосних звуків.	3	1	1			1	7					7
Тема 5. Чергування голосних фонем.	8	3	3			2	8	1				7
Тема 6. Чергування приголосних фонем.	6	2	2			2	8		1			7
Разом за ЗМ2	30	10	10			10	44	1	1			42
Змістовий модуль 3. „Супрасегментні одиниці. Орфоепія. Орфографія”												
Тема 1. Склад. Складоподіл.	6	2	2			2	4					4
Тема 2. Наголос.	6	2	2			2	5	1				4
Тема 3. Орфоепія.	6	2	2			2	5		1			4
Тема 4. Графіка української мови.	6	2	2			2	4					4
Тема 5. Орфографія.	10	4	4			2	2					2
Разом за ЗМ 3	34	12	12			10	20	1	1			18
Усього годин	90	30	30			30	90	6	4			80

Тематика лекційних занять з переліком питань

№ теми	Назва теми
1.1	Предмет і завдання фонетики <i>ПЛАН</i> 1. Фонетика як розділ мовознавства - Визначення фонетики та її місце серед інших розділів лінгвістики. - Роль фонетики у вивченні мови: звук як основний елемент мовленнєвої комунікації. - Історичний розвиток фонетики як науки. 2. Предмет фонетики - Звук як об'єкт вивчення фонетики. - Зв'язок фонетики з іншими лінгвістичними дисциплінами. 3. Основні завдання фонетики - Опис і класифікація звуків мови. - Вивчення артикуляційних і акустичних характеристик звуків. - Дослідження інтонації, ритму та темпу мовлення. - Аналіз особливостей звучання мови в різних стилях і діалектах. 4. Галузі фонетики - Артикуляційна фонетика: механізм утворення звуків мовлення. - Акустична фонетика: фізичні властивості звуків. - Перцептивна фонетика: сприйняття звуків слухачем. - Практичне застосування фонетики: навчання вимови, створення мовних технологій.
1.2	Аспекти вивчення звуків мови <i>ПЛАН</i> 1. Фонетичні аспекти звуків мови - Артикуляційний аспект: - Акустичний аспект: - Перцептивний аспект: 2. Лінгвістичні аспекти звуків мови - Функціональний аспект: - Сегментний і суперсегментний аспекти: 3. Практичне застосування знань про звуки мови - Використання фонетичних знань у навчанні правильної вимови. - Застосування у створенні систем автоматичного розпізнавання мовлення. - Аналіз діалектних і соціолектних особливостей звучання мови.
1.3	Фонологія. Поняття фонему <i>ПЛАН</i> 1. Вступ: Фонологія як розділ мовознавства

	- Визначення фонології та її місце серед інших розділів лінгвістики. - Мета і завдання фонології: дослідження звукової системи мови. - Відмінність між фонетикою і фонологією: звук як фізичний феномен і як функціональна одиниця. 2. Поняття фонему - Фонема як найменша одиниця звукової системи мови. - Функції фонему. - Критерії визначення фонему (артикуляційний, акустичний, функціональний). 3. Вчення про фонему 4. Зв'язок фонему з іншими одиницями мови - Взаємодія фонем із морфемами, словами, інтонаційними моделями. - Варіанти фонем: алофони, їх роль у мовленні. 5. Практичне застосування знань про фонему - Використання фонологічного аналізу в автоматичному розпізнаванні мовлення. - Роль фонем у вивченні іноземних мов і навчанні правильної вимови.
1.4.	Голосні та приголосні фонему сучасної української літературної мови <i>ПЛАН</i> 1. Фонологічна система української мови - Загальна характеристика звукової системи української мови. - Роль фонем у формуванні фонологічної структури слів. - Особливості української фонології у порівнянні з іншими мовами. 2. Голосні фонему української мови - Характеристика голосних фонем. - Зміни голосних у мовленнєвому потоці: редукція, асиміляція. 3. Приголосні фонему української мови - Класифікація приголосних фонем. - Особливості українських приголосних (пом'якшення (палаталізація) і твердість, приголосні, які відсутні в інших мовах (наприклад, [ɣ], спрощення в групах приголосних). 4. Взаємодія голосних і приголосних у мовленнєвому потоці 5. Практичне значення вивчення фонем української мови - Використання знань у навчанні орфоспії та орфографії. - Роль у формуванні літературної вимови. - Аналіз діалектних і соціолектних варіантів фонемної системи.
2.1	Асиміляція звуків у сучасній українській мові <i>ПЛАН</i> 1. Поняття асиміляції звуків

	- Визначення асиміляції як фонетичного явища. - Роль асиміляції у звуковій системі української мови. - Загальні характеристики явища в різних мовах . 2. Типи асиміляції За напрямом впливу (прогресивна, регресивна, взаємна). За повнотою (повна, неповна ознак). За ознаками (дзвінкістю/глухістю, м'якістю/твердістю, місцем або способом творення). 3. Закономірності асиміляції у сучасній українській мові - Найпоширеніші випадки асиміляції. - Асиміляція та милозвучність української мови. - Різниця у літературній нормі та розмовному мовленні. 4. Практичне значення асиміляції - Роль у формуванні правильної вимови. - Вплив на орфоепічні та орфографічні норми української мови. - Врахування асиміляційних змін у навчанні української мови як іноземної. 5. Приклади асиміляції у живому мовленні - Аналіз слів і фраз із яскраво вираженими асиміляційними змінами. - Діалектні особливості асиміляції в українській мові.
2.2	Дисиміляція приголосних в сучасній українській мові <i>ПЛАН</i> 1. Поняття дисиміляції - Визначення дисиміляції як фонетичного явища. - Роль дисиміляції в розвитку мовних систем. - Загальна характеристика явища в українській та інших мовах. 2. Закономірності дисиміляції у сучасній українській мові 3. Функціональне значення дисиміляції 4. Практичні приклади дисиміляції у сучасній українській мові - Аналіз конкретних слів і фраз, де зустрічається дисиміляція. - Особливості дисиміляції в різних регіонах України. 5. Значення вивчення дисиміляції - Використання знань у навчанні орфоепії та орфографії. Аналіз дисиміляції як способу розуміння історії розвитку української мови.
2.3	Спрощення в групах приголосних <i>ПЛАН</i> 1. Поняття спрощення в групах приголосних - Визначення спрощення як фонетичного явища. - Причини виникнення спрощення: економія мовленнєвих зусиль і милозвучність. - Спрощення у звуковій системі української мови порівняно з

	іншими мовами. 2. Типи спрощення в групах приголосних • Типові випадки. • Морфологічно обумовлене спрощення: • Діалектні особливості: випадки спрощення, характерні для певних регіонів України. 3. Закономірності спрощення у сучасній українській мові • Позиційне спрощення. • Історичне спрощення. • Винятки з правил: слова, в яких спрощення не відбувається . 4. Практичне значення спрощення • Спрощення і милозвучність української мови. • Використання знань про спрощення у навчанні орфоепії та орфографії. • Роль у розумінні розвитку звукової системи української мови. 5. Приклади спрощення у мовленнєвій практиці • Аналіз сучасних прикладів слів, де відбувається спрощення. Особливості вимови у літературній мові та діалектах.
2.4	Подовження та подвоєння приголосних звуків <i>ПЛАН</i> 1. Загальна характеристика явищ подовження та подвоєння приголосних • Визначення понять “подовження” і “подвоєння”. • Роль цих явищ у фонетичній системі української мови. • Відмінності між подовженням та подвоєнням. 2. Подовження приголосних • Сутність подовження. • Закономірності подовження. • Фонетична та граматична роль подовження. 3. Подвоєння приголосних • Сутність подвоєння. • Закономірності подвоєння. • Функції подвоєння. 4. Практичне значення вивчення подовження та подвоєння • Роль цих явищ у навчанні орфоепії та орфографії. • Типові помилки у вимові й написанні слів із подовженими та подвоєними приголосними. Завдання для формування правильних мовленнєвих навичок.
2.5	Чергування голосних фонем <i>ПЛАН</i> 1. Поняття чергування фонем • Визначення чергування як фонетико-морфологічного явища. • Роль чергування у фонетичній системі та граматичній структурі української мови.

	• Чергування як засіб милозвучності та економії мовних засобів. 2. Види чергування голосних фонем • Історичні чергування. • Сучасні чергування. 3. Закономірності чергування голосних фонем • Фонетичні причини чергування. • Морфологічні причини. 4. Чергування голосних у різних мовних контекстах • У коренях слів. • У префіксах і суфіксах. • Чергування в діалектах: вплив регіональних особливостей на вимову. 5. Практичне значення чергування голосних • Формування орфографічної та орфоепічної компетентності. • Чергування голосних у навчанні милозвучності української мови. • Аналіз типових помилок і способів їх уникнення у мовленні та письмі.
2.6	Чергування приголосних фонем <i>ПЛАН</i> 1. Поняття чергування приголосних фонем • Визначення чергування як фонетико-морфологічного явища. • Значення чергування приголосних у звуковій системі української мови. • Роль чергувань у формуванні граматичних форм та збереженні милозвучності. 2. Види чергувань приголосних фонем • Історичні чергування. • Сучасні чергування. 3. Закономірності чергування приголосних фонем • Фонетичні причини (вплив сусідніх звуків на вимову (асиміляція та дисиміляція), Залежність від позиції в слові). • Морфологічні причини. 4. Чергування у різних мовних контекстах • У коренях слів. • У префіксах і суфіксах. • У діалектах і розмовній мові. 5. Практичне значення чергування приголосних • Роль чергувань у навчанні орфографії та орфоепії. • Використання чергувань для формування правильного мовлення. • Типові помилки в усному й писемному мовленні, пов'язані з чергуваннями.

3.1	Склад. Складоподіл <i>ПЛАН</i> 1. Поняття складу - Визначення складу як мінімальної звукової одиниці мовлення. - Значення складу для членування мовленнєвого потоку. - Роль складу у фонетичній структурі української мови. 2. Види складів За складом звуків (відкриті склади, закриті склади). За кількістю звуків (прості та складні склади). За позицією наголосу (наголошені, ненаголошені). 3. Складоподіл Закономірності поділу на склади. Основні правила складоподілу в українській мові. 4. Практичне значення складу і складоподілу - Формування правильного мовлення (орфоепічні норми). - Використання складоподілу в навчанні правильного переносу слів. - Роль складу у формуванні милозвучності української мови.
3.2	Наголос <i>ПЛАН</i> 1. Поняття наголосу - Визначення наголосу як фонетичного явища. - Роль наголосу у звуковій системі мови. - Значення наголосу для милозвучності та розрізнення слів у мовленні. 2. Характеристика наголосу в українській мові Типи наголосу за характером (динамічний, музичний, кількісний). Типи наголосу за фіксацією (рухомий наголос, нерухомий наголос). 3. Функції наголосу Смислорозрізнявальна функція. Граматична функція. Емоційно-експресивна функція. 4. Закономірності наголосу в українській мові - Основні правила наголошення слів. - Нестабільний наголос у запозичених словах. - Діалектні особливості наголосу: варіативність у регіонах України. 5. Практичне значення вивчення наголосу - Роль наголосу у навчанні орфоепії. - Використання наголосу для розрізнення значення слів і форм. - Аналіз типових помилок у наголошенні та шляхи їх

	виправлення.
3.3	Орфоепія <i>ПЛАН</i> 1. Поняття орфоепії - Визначення орфоепії як розділу мовознавства. - Роль орфоепії у формуванні культури мовлення. - Значення орфоепічних норм для милозвучності та правильності мовлення. 2. Основні орфоепічні норми сучасної української мови Норми вимови голосних. Норми вимови приголосних. Наголос як орфоепічна норма: типові акцентуаційні помилки, варіативність наголосу у запозичених словах. 3. Закономірності української орфоепії - Збереження милозвучності: принцип чергування голосних і приголосних. - Узгодження звуків у потоці мовлення. - Роль інтонації у правильній орфоепії. 4. Типові порушення орфоепічних норм - Помилки у вимові запозичених слів. - Вплив діалектів на літературну вимову. - Інтерференція в мовленні осіб, які вивчають українську як другу мову. 5. Практичне значення орфоепії - Формування орфоепічної компетенції в учнів. - Використання орфоепії у мовленнєвій практиці. - Завдання для вдосконалення вимови (читання вголос, диктанти, вправи).
3.4	Графіка української мови <i>ПЛАН</i> 1. Поняття графіки - Визначення графіки як розділу мовознавства. - Місце графіки у мовній системі. - Роль графіки в письмовій комунікації. 2. Основні елементи графіки Алфавіт (історія формування українського алфавіту; особливості української абетки). Зв'язок графіки з фонетикою. Додаткові графічні елементи (апостроф і м'який знак: їх роль і функції) 3. Функції графіки в українській мові - Передача звукового складу мови. - Закріплення слів і текстів у письмовій формі. - Графічна передача інтонацій (використання розділових знаків).

	4. Особливості української графіки - Відмінності української графіки від інших слов'янських мов. - Співвідношення між літературною вимовою та письмом (звукові зміни, які не позначаються на письмі). - Запозичення і вплив інших мов на українську графіку. 5. Практичне значення графіки - Роль графіки у навчанні грамотності. - Використання графічних знань у роботі з текстами. - Завдання на закріплення знань з графіки: аналіз відповідності між звуками та буквами, диктанти.
3.5	Орфографія <i>ПЛАН</i> 1. Поняття орфографії - Визначення орфографії як розділу мовознавства. - Місце орфографії в системі мовознавчих дисциплін. - Роль орфографії у збереженні культури письма та формуванні грамотності. 2. Основні принципи української орфографії Фонетичний принцип. Морфологічний принцип. Традиційний принцип. Диференційний принцип. 3. Основні розділи української орфографії Правопис голосних і приголосних. Правопис частин мови. Правопис слів іншомовного походження. 4. Типові орфографічні помилки та способи їх уникнення - Типові помилки у написанні апострофа, м'якого знака. - Правила правопису складних слів. - Написання слів із великої літери. 5. Практичне значення орфографії - Формування навичок грамотного письма. - Використання орфографії у навчальному процесі: вправи, диктанти, тестування. - Орфографія як основа для створення словників та навчальних посібників.

Тематика практичних занять з переліком питань

Теми	Назва теми
1.	Предмет і завдання фонетики. <i>Види роботи: фронтальна робота (обговорення основних понять із теми разом із викладачем; аналіз основних галузей фонетики та їх практичного значення); індивідуальна робота (виконання вправ із</i>

	класифікації звуків мови, аналіз текстів щодо ритму, інтонації, особливостей вимови); групова робота (аналіз артикуляційних характеристик звуків у різних стилях мовлення; обговорення використання фонетичних знань у сучасних мовних технологіях); практичні вправи (виконання звукового аналізу слова (артикуляція, акустика, інтонація); запис текстів фонетичною транскрипцією). 1. Фонетика як розділ мовознавства. Визначення та місце фонетики серед інших мовознавчих дисциплін. Значення звуків у мовленнєвій комунікації. Ключові етапи історичного розвитку фонетики. 2. Предмет фонетики. Аналіз звуку як об'єкта вивчення фонетики. Взаємозв'язок фонетики з іншими розділами мовознавства. 3. Основні завдання фонетики. Практична класифікація звуків мови (голосні, приголосні, дифтонги). Аналіз артикуляційних і акустичних характеристик звуків. Дослідження ритму, інтонації та темпу мовлення у текстах різних стилів. 4. Галузі фонетики. Артикуляційна фонетика: розбір механізму творення звуків. Акустична фонетика: практичний аналіз звукових хвиль. Перцептивна фонетика: розуміння сприйняття мовлення. 5. Фонетична транскрипція. 6. Особливості вивчення фонетичної транскрипції на роках української мови в ЗЗСО. 7. Практичне застосування фонетики. Застосування знань фонетики у формуванні правильної вимови. Використання фонетичних знань для створення мовних технологій.
2.	Аспекти вивчення звуків мови. <i>Види роботи: фронтальна робота (ознайомлення студентів із аспектами вивчення звуків мови; обговорення прикладів із викладачем); індивідуальна робота (виконання завдань на класифікацію звуків за артикуляційними характеристиками; аналіз фізичних характеристик окремих звуків (частота, тривалість); парна робота (виконання вправ на визначення місця та способу творення звуків у парах); групова робота (обговорення ролі інтонації та ритму в мовленні в групах; колективний аналіз прикладів вимови різних звуків у різних контекстах); практичні вправи (звуковий аналіз слів і речень; виконання транскрипції звуків мовлення; прослуховування аудіозаписів для аналізу інтонації та ритму мовлення).</i> 1. Артикуляційний аспект. Аналіз механізму творення звуків мовлення. Класифікація звуків за місцем і способом творення (голосні, приголосні).

	2. Будова мовленнєвого апарату. 3. Акустичний аспект. Вивчення фізичних властивостей звуків (частота, інтенсивність, тривалість). Аналіз акустичних характеристик звуків на прикладах. 4. Перцептивний аспект. Сприйняття звуків мовлення слухачем. Роль інтонації, ритму та наголосу в розумінні мовлення. 5. Вплив відомостей про аспекти вивчення звуків мови на розвиток мовленнєвої культури.
3.	Фонологія. Поняття фонем. <i>Види роботи: фронтальна робота (вступна бесіда про фонологію та її завдання; обговорення визначення та функцій фонем); індивідуальна робота (виконання вправ на визначення мінімальних пар); парна робота (взаємоперевірка визначення фонем у поданих словах; аналіз взаємодії фонем у мовленнєвому потоці); групова робота (обговорення функцій фонем у системі української мови; пошук прикладів використання фонем у граматичних і словотворчих процесах); практичні завдання (аналіз мінімальних пар для визначення фонем; практичний аналіз алофонів у різних позиціях слова; запис текстів фонематичною транскрипцією).</i> 1. Основи фонології. Визначення фонології як науки про звукову систему мови. Роль фонології у лінгвістиці та мовленнєвій практиці. 2. Фонема як одиниця фонологічного рівня. Визначення поняття фонем та її функцій у мові (розрізнявальна, конструктивна, ідентифікаційна). Критерії виділення фонем (артикуляційний, акустичний, функціональний). 3. Основні характеристики фонем. Взаємодія фонем у мовленнєвому потоці. Розрізнення фонем і алофонів. Методи визначення фонем (аналіз мінімальних пар). 4. Фонем у звуковій системі української мови. Особливості фонемного складу української мови (голосні, приголосні). Функціональні особливості фонем у словотворенні та граматиці. 5. Фонематична транскрипція.
4.	Голосні та приголосні фонем сучасної української літературної мови. <i>Види роботи: фронтальна робота (колективне обговорення прикладів із сучасної української мови); індивідуальна робота (виконання вправ на класифікацію голосних за рядом, піднесенням і лабіалізацією; аналіз приголосних за місцем і способом творення); робота в парах (визначення дзвінких і глухих приголосних у словах, обговорення результатів із партнером); групова робота (обговорення взаємодії</i>

	голосних і приголосних у мовленнєвому потоці, аналіз явища милозвучності у фрагментах літературних текстів); практичні вправи (звуковий аналіз слів; транскрибування текстів, розбір фонетичних явищ у прикладах із діалектів чи розмовної мови). 1. Основи звукової системи української мови Ознайомлення з темою заняття, її метою та завданнями. Роль фонем у звуковій системі мови. 2. Голосні фонем української мови Характеристика голосних фонем. Класифікація за рядом, піднесенням і лабіалізацією. Особливості вимови ненаголошених голосних. 3. Приголосні фонем української мови Кількість і класифікація приголосних за місцем і способом творення. Дзвінки та глухі приголосні, тверді та м'які звуки. 4. Взаємодія голосних і приголосних у мовленнєвому потоці. 5. Особливості вивчення класифікації голосних та приголосних на уроках української мови в ЗЗСО.
5.	Асиміляція звуків у сучасній українській мові <i>Види роботи: фронтальна робота</i> (колективне обговорення прикладів із сучасної української мови); <i>індивідуальна робота</i> (виконання вправ на визначення видів асиміляції у поданих словах, аналіз речень із позначенням змін у звуковій структурі через асиміляцію); <i>робота в парах</i> (аналіз звукових змін через асиміляцію, обговорення впливу асиміляції на вимову в українській мові); <i>групова робота</i> (робота у невеликих групах над створенням таблиці видів асиміляції із прикладами); <i>ігровий компонент</i> ("Фонетичний марафон": команди змагаються у визначенні типів асиміляції в словах і фразах; "Знайди помилку": аналіз помилково записаних прикладів із точки зору асиміляції); <i>технологічні засоби</i> (використання аудіозаписів для аналізу звучання слів із асиміляцією); <i>творчі завдання</i> (створити короткий текст із використанням слів, у яких відбувається асиміляція). 1. Поняття асиміляції як фонетичного явища. Роль асиміляції у звуковій системі української мови. Види асиміляції: прогресивна, регресивна, взаємна. 2. Типи асиміляції звуків у сучасній українській мові. Асиміляція за дзвінкістю та глухістю. Асиміляція за місцем творення. Асиміляція за м'якістю. 3. Практичні приклади асиміляції у мовленні. Аналіз слів і фраз із явищами асиміляції. Вплив асиміляції на милозвучність української мови. 4. Асиміляція у діалектах і розмовній мові. Порівняння літературної мови та діалектів.

	Розбір прикладів із діалектного мовлення. 5. Особливості вивчення асиміляції приголосних на уроках української мови в ЗЗСО
6.	Дисиміляція приголосних в сучасній українській мові <i>Види роботи: фронтальна робота (коротке пояснення викладачем основних понять і закономірностей дисиміляції; колективний аналіз прикладів дисиміляції зі словникового складу української мови); індивідуальна робота (виконання вправ на визначення дисиміляції у поданих словах, вналіз текстів для пошуку прикладів дисиміляції); робота в парах (визначення типу дисиміляції у словах і обґрунтування змін, розв'язання тестових завдань); групова робота (створення таблиці типів дисиміляції з прикладами, обговорення ролі дисиміляції у збагаченні фонетичної системи мови); ігровий компонент (“Фонетична вікторина”: змагання на швидке визначення типу дисиміляції); технологічні засоби (використання мультимедійних презентацій для демонстрації випадків дисиміляції, робота з аудіозаписами, де присутнє явище дисиміляції); творчі завдання (написання короткого тексту, з використанням слів з дисиміляцією).</i> 1. Поняття дисиміляції. Визначення дисиміляції як фонетичного явища. Причини виникнення дисиміляції у мовленні. Значення дисиміляції для фонетичної системи української мови. 2. Типи дисиміляції приголосних. 3. Закономірності дисиміляції в сучасній українській мові. 4. Практичне значення дисиміляції. Роль дисиміляції у формуванні милозвучності української мови. Використання знань про дисиміляцію у викладанні української мови.
7.	Спрощення в групах приголосних <i>Види роботи: індивідуальна робота (виконання вправ на визначення груп приголосних, у яких відбулося спрощення; завдання на аналіз правил і винятків у спрощенні); робота в парах (аналіз слів у тексті, взаємоперевірка виконаних завдань), групова робота (обговорення ролі спрощення у мовленнєвій милозвучності, розробка таблиці прикладів слів із спрощенням та винятків); ігрові завдання (“Знайди пару”: змагання на швидке визначення типових груп приголосних зі спрощенням; “Фонетична головоломка”: скласти речення, використовуючи слова зі спрощенням); творчі завдання (написання короткого тексту, у якому використовуються слова з типовими випадками спрощення; інсценування діалогу, в якому присутні слова зі спрощенням приголосних).</i> 1. Поняття спрощення у фонетиці. Визначення явища спрощення у групах приголосних. Причини виникнення спрощення: милозвучність та економія мовленнєвих зусиль.

	Значення спрощення для звукової системи української мови. 2. Закономірності спрощення у сучасній українській мові. Типові випадки спрощення у групах приголосних . Спрощення у словах іншомовного походження. Винятки з правил: слова, у яких спрощення не відбувається (наприклад, "щастя", "шістнадцять"). 3. Аналіз прикладів спрощення. Розбір слів, у яких відбувається спрощення приголосних. Вплив спрощення на милозвучність української мови. 4. Практичне значення спрощення. Використання знань про спрощення у навчанні правильного письма та вимови. Особливості спрощення у діалектах та розмовній мові. 5. Особливості вивчення спрощення в групах приголосних на уроках української мови в ЗЗСО
8.	Подовження та подвоєння приголосних звуків <i>Види роботи: індивідуальна робота (виконання вправ на визначення груп приголосних, у яких відбулося спрощення; завдання на аналіз правил і винятків у спрощенні); робота в парах (аналіз слів у тексті, взаємоперевірка виконаних завдань), груповою роботою (обговорення ролі спрощення у мовленнєвій милозвучності, розробка таблиці прикладів слів із спрощенням та винятків); ігрові завдання ("Знайди пару": змагання на швидке визначення типових груп приголосних зі спрощенням; "Фонетична головоломка": скласти речення, використовуючи слова зі спрощенням); творчі завдання (написання короткого тексту, у якому використовуються слова з типовими випадками спрощення; інсценування діалогу, в якому присутні слова зі спрощенням приголосних).</i> 1. Поняття подовження та подвоєння приголосних звуків. Відмінність між подовженням та подвоєнням. Роль цих явищ у милозвучності та граматичній системі української мови. 2. Закономірності подовження приголосних. Подовження у середині слова. Подовження в іншомовних словах. Роль подовження для розрізнення слів у мові. 3. Закономірності подвоєння приголосних Подвоєння у словах із префіксами та коренями. Подвоєння у словах іншомовного походження. Граматична та фонетична функції подвоєння. 4. Практичний аналіз явищ подовження та подвоєння Розбір слів і фраз, де відбувається подовження та подвоєння. Визначення помилок у написанні та вимові слів. 5. Особливості вивчення подовження і подвоєння приголосних на

	уроках української мови в ЗЗСО.
9.	Чергування голосних фонем <i>Види роботи: індивідуальна робота (виконання вправ на визначення типу чергування у поданих словах, завдання на розпізнавання чергування в текстах (аналіз наголосу, форми слова); робота в парах (вправи на виявлення чергувань у словах різних граматичних форм; обговорення ролі наголосу у зміні голосних); групова робота (підготовка таблиці типів чергування голосних із прикладами); обговорення впливу історичних змін на сучасні правила чергування); ігрові завдання (“Лінгвістична дуель”: команди змагаються у правильному визначенні типів чергування голосних у запропонованих словах; “Словникова мозаїка”: складання речень із використанням слів із чергуванням голосних); творчі завдання (написання короткого тексту або діалогу, де використовуються слова з чергуванням голосних; розробка прикладів чергування для учнів ЗЗСО); робота з аудіоматеріалами (прослуховування текстів для аналізу чергування голосних у мовленні; визначення впливу наголосу на вимову голосних).</i> 1. Визначення та значення чергування Поняття чергування голосних фонем у мовній системі. Роль чергування у фонетико-морфологічній системі української мови. Історичні та сучасні аспекти чергування голосних у мові. 2. Типи чергування голосних фонем Історичні чергування. Сучасні чергування. 3. Закономірності чергування голосних Вплив наголосу на чергування голосних. Чергування у словах іншомовного походження. Роль чергування у формуванні граматичних форм. 4. Практичне значення чергування голосних фонем Використання чергувань для розрізнення значення слів і форм. Чергування голосних у формуванні милозвучності української мови.
10.	Чергування приголосних фонем <i>Види роботи: індивідуальна робота (виконання вправ на визначення типу чергування у поданих словах, завдання на аналіз слів, у яких відбувається чергування, у текстах і їх класифікацію); робота в парах (аналіз прикладів чергувань приголосних (один студент пропонує слово, інший визначає тип чергування); взаємоперевірка виконаних вправ із чергуванням); групова робота (підготовка таблиці чергувань приголосних із прикладами з різних стилів мовлення, обговорення впливу фонетичних змін на сучасне мовлення); ігрові завдання (“Фонетичний блиц”: команди змагаються у визначенні типу чергування у поданих словах; “Лексична мозаїка”: складання речень із використанням слів із чергуванням приголосних); творчі завдання (написання короткого тексту або діалогу із використанням слів із</i>

	чергуванням приголосних; складання завдань для учнів ЗЗСО); робота з аудіоматеріалами (прослуховування текстів і визначення прикладів чергувань у мовленні; аналіз впливу темпу та інтонації на чергування приголосних).
11.	Склад. Складоподіл Види роботи: індивідуальна робота (аналіз слів за правилами складоподілу (розділити слова на склади); робота в парах (скласти список слів із різною кількістю складів і класифікувати їх за типами; взаємоперевірка завдань); групова робота (створення таблиці з класифікацією складів і прикладами; обговорення винятків із правил складоподілу (запозичені слова, терміни); творчі завдання (розробка алгоритму для визначення складоподілу у складних випадках). 1. Поняття складу та складоподілу. Визначення складу як мовної одиниці. Роль складу у членуванні мовленнєвого потоку. Поняття складоподілу та його значення у мовленні. 2. Типи складів у сучасній українській мові. Класифікація складів. Вплив наголосу на структуру складу. 3. Правила складоподілу Принцип голосного як основи складу. Закономірності поділу на склади у словах різної структури. Винятки у складоподілі (запозичені слова, складні слова). 4. Складоподіл та правила переносу слів з рядка в рядок. Особливості вивчення в ЗЗСО. 5. Практичне значення складоподілу Використання знань про складоподіл для правильного переносу слів. Роль складоподілу у формуванні навичок читання й письма.
12.	Наголос Види роботи: індивідуальна робота (виконання вправ на визначення правильного наголосу у поданих словах; завдання на виправлення помилок у постановці наголосу); робота в парах (робота з варіативними словами: один студент пропонує слово, інший визначає правильний наголос); групова робота (обговорення впливу наголосу на ритм і мелодику мовлення; розробка списку найбільш поширених слів із варіативним наголосом та їх аналіз); ігрові завдання (“Наголос правильно”: змагання на швидке й правильне визначення наголосу в словах; “Лексичний кросворд”: складання кросвордів із використанням слів із різним наголосом); творчі завдання (написання короткого тексту, у якому використовуються слова з різним наголосом для розрізнення значення; інсценування діалогу, в якому демонструється зміна значення слів через наголос); робота з аудіоматеріалами (прослуховування текстів для визначення правильного наголосу у словах; аналіз наголосу у мовленні дикторів або

	носіїв діалектів). 1. Поняття та значення наголосу Визначення наголосу як фонетичного явища. Роль наголосу у звуковій системі української мови. Види наголосу (рухомий та фіксований). 2. Закономірності українського наголосу Особливості наголосу в українській мові (рухомий характер). Вплив наголосу на значення слова. Випадки варіативності наголосу (запозичені слова). 3. Функції наголосу Розрізнявальна функція (семантичні та граматичні відмінності). Емоційно-експресивна функція. Організація ритмічної структури мовлення. 4. Практичне значення наголосу Типові помилки у постановці наголосу та їх виправлення. Роль наголосу у формуванні правильної вимови.
13.	Орфоепія <i>Види роботи: фронтальна робота (колективний аналіз прикладів правильної та неправильно вимови); індивідуальна робота (виконання вправ на виправлення помилок у вимові; завдання на визначення орфоепічних норм у поданих текстах); робота в парах (один студент читає текст уголос, інший перевіряє відповідність вимови орфоепічним нормам); групова робота (розробка таблиці типових орфоепічних помилок із прикладами правильного варіанта; обговорення впливу діалектів на вимову та пошук шляхів усунення інтерференції); ігрові завдання (“Виправ помилку”: визначення та виправлення орфоепічних помилок у текстах чи словах; “Словесний марафон”: швидке визначення правильної вимови запропонованих слів); творчі завдання (створення короткого тексту, у якому необхідно дотримуватися орфоепічних норм; написання диктанту з акцентом на складні випадки орфоепії); робота з аудіоматеріалами (прослуховування записів дикторів чи публічних виступів для аналізу відповідності вимови орфоепічним нормам).</i> 1. Поняття та значення орфоепії Визначення орфоепії як науки про правильну вимову. Роль орфоепічних норм у формуванні культури мовлення. Основні принципи орфоепії української мови. 2. Орфоепічні норми української мови Вимова голосних звуків у наголошених і ненаголошених позиціях. Вимова приголосних (дзвінки, глухі, м’які, подвоєні). Вимова спрощених і складних звуків, апострофа та м’якого знака. Типові випадки порушення орфоепічних норм (запозичені слова, регіональні особливості). 3. Практичне значення орфоепії

	Орфоепія як основа грамотного мовлення. Вплив орфоепічних норм на читання вголос та публічні виступи. 4. Практичні аспекти роботи з орфоепією Розбір типових помилок у вимові. Вплив діалектів на дотримання орфоепічних норм.
14.	Графіка української мови <i>Види роботи: фронтальна робота (колективне обговорення прикладів використання букв і графічних знаків у текстах); індивідуальна робота (завдання на співвідношення звуків і букв у поданих словах; виконання вправ на використання апострофа та м'якого знака); робота в парах (обговорення різниці між звуковою та графічною структурою слова); групова робота (підготовка таблиці зі складними випадками співвідношення звуків і букв; обговорення проблем невідповідності звуків і букв у запозичених словах); ігрові завдання (“Графічний конструктор”: складання слів із запропонованих букв, дотримуючись правил графіки); творчі завдання (написання короткого тексту з акцентом на використання апострофа, м'якого знака та правил графіки; розробка власного алгоритму перевірки правильності написання слова відповідно до графічних норм); робота з мультимедійними засобами (аналіз інтерактивних карт або таблиць з алфавітом).</i> 1. Поняття графіки як розділу мовознавства. Визначення графіки та її місце в мовній системі. Роль графіки у письмовій комунікації. Взаємозв'язок графіки з фонетикою та орфографією. 2. Основні елементи графіки української мови. Алфавіт: структура та характеристики української абетки. Звуко-буквений склад: відповідність між звуками та буквами. Апостроф і м'який знак: правила використання та їх функції. 3. Особливості української графіки Відмінності української графіки від інших слов'янських мов. Графічні особливості у запозичених словах. Проблеми невідповідності між звуками і буквами. 4. Практичне значення графіки Роль графіки у формуванні грамотності. Використання графічних знань у роботі з текстами (читання, написання).
15.	Орфографія <i>Види роботи: індивідуальна робота (виконання вправ на написання слів із ненаголошеними голосними, подовженням і подвоєнням; завдання на правильне вживання апострофа та м'якого знака); групова робота (розробка таблиці з орфографічними правилами та винятками для окремих частин мови; обговорення складних випадків написання запозичених слів); ігрові завдання (“Виправ помилку”;</i>

	“Орфографічна вікторина”: змагання на правильне написання слів відповідно до правил); творчі завдання (написання невеликого тексту з акцентом на складні орфографічні випадки; складання вправи для учнів ЗЗСО із завданнями на орфографічну правильність); робота з мультимедійними засобами (виконання інтерактивних тестів або вправ онлайн; використання навчальних програм для перевірки правопису). 1. Поняття та значення орфографії Визначення орфографії як розділу мовознавства. Роль орфографії у формуванні грамотності. Основні принципи української орфографії (фонетичний, морфологічний, традиційний, диференційний). 2. Орфографічні правила української мови Правопис голосних і приголосних: ненаголошені [е], [и], подвоєння, подовження, асиміляція. Особливості написання апострофа та м'якого знака. Правила переносу слів. 3. Орфографія частин мови Написання іменників, прикметників, числівників, дієслів. Правопис займенників і прислівників. 4. Орфографічні особливості запозичених слів Правила передачі іншомовних звуків українською графікою. Написання складних запозичених слів. 5. Практичне значення орфографії Використання орфографії у письмовій комунікації. Типові помилки та шляхи їх уникнення.

Завдання для самостійної роботи студентів

Самостійна робота здобувачів освіти під час вивчення освітнього компонента „Сучасна українська мова. Фонетика” складається з різних видів:

- 1) самостійний фонетичний аналіз фрагментів текстів різних стилів і жанрів;
- 2) підготовка до аудиторних (практичних) занять;
- 3) самостійне поглиблене опрацювання тем освітнього компонента згідно з навчально-тематичним планом.

№ теми	Назва теми
1.1	I. Теоретичні завдання 1. Дослідити етапи розвитку фонетики як науки. Скласти хронологічну таблицю основних етапів розвитку фонетики. Визначити вплив сучасних технологій (звуковий аналіз, штучний

	інтелект) на розвиток фонетичних досліджень. 2. Проаналізувати підходи до вивчення звуків. Описати різницю між артикуляційною, акустичною та перцептивною фонетикою. Навести приклади досліджень у кожній із цих галузей. II. Аналітичні завдання 1. Порівняння фонетичних систем мов. Обрати будь-яку іноземну мову та порівняти її звукову систему з українською. Визначити спільні риси та відмінності у фонетичних системах. 2. Розбір фонетичного потоку. Виконати фонетичний аналіз текстового фрагменту: виділити звуки та їхні характеристики; визначити інтонаційну структуру речення. III. Практичні завдання 1. Створення мінімальних пар: Виписати приклади мінімальних пар слів, які відрізняються лише одним звуком. Проаналізувати, як зміна звуку впливає на значення слова. 2. Складання фонетичних таблиць: Розробити таблицю, яка відображає класифікацію українських голосних і приголосних за артикуляційними ознаками. IV. Методичні завдання Принципи фонетичного транскрибування у ЗЗСО
1.2	I. Аналітичні завдання 1. Створити таблицю голосних і приголосних звуків із їх характеристиками (ряд, піднесення, глухість/дзвінкість тощо). 2. Порівняти артикуляційний та акустичний підходи до вивчення звуків. II. Практичні завдання 1. Провести експеримент із вимовою: порівняти вимову одного й того ж звука у словах, що знаходяться в різних позиціях (початок, середина, кінець). 2. Дослідити вплив інтонації: прослухати речення із різною інтонацією та записати, як змінюється значення мовлення. III. Творчі завдання Створити ментальну карту. Візуалізувати аспекти вивчення звуків мови: артикуляційний, акустичний і перцептивний. IV. Завдання для інтеграції знань Міждисциплінарний аналіз: 1. Дослідити, як фонетика пов'язана із психологією сприйняття мовлення. 2. Навести приклади з мовної терапії чи техніки постановки голосу. V. Методичні питання

	Проблеми класифікування звуків у ЗЗСО
1.3	I. Теоретичні завдання Підготувати відповідь на питання “Українська фонологія в постатях лінгвістів (М.Наконечний, Є.Тимченко, О.Курило, Н.Тоцька та ін.)” II. Аналітичні завдання 1. Класифікувати фонemi української мови: Створити таблицю голосних і приголосних фонем із їх характеристиками (ряд, піднесення, глухість/дзвінкість, твердість/м’якість). 2. Дослідити варіанти фонем (аллофони): 3. Вибрати кілька слів і визначити, як змінюються варіанти фонем залежно від позиції у слові. III. Творчі завдання 1. Створити ментальну карту: візуалізувати поняття фонем, її функції та місце у мовній системі. 2. Підготувати коротку презентацію про значення фонем у звуковій системі мови. IV. Проблемні завдання Роздуми над проблемою: 1. Чому одні фонemi є обов’язковими у мовній системі, а інші зникають у процесі історичного розвитку мови? 2. Які фонemi є унікальними для української мови.
1.4	I. Аналітичні завдання 1. Створити таблицю голосних фонем за рядом, підняттям і лабіалізацією. 2. Розробити таблицю класифікації приголосних за місцем і способом творення. 3. Визначити, як змінюються характеристики голосних і приголосних у різних позиціях слова (наприклад, у наголошеній і ненаголошеній позиціях, на початку чи наприкінці слова). II. Практичні завдання Проаналізувати текст із літературного джерела на дотримання правил милозвучності (чергування голосних і приголосних, уникнення збігів складних звуків). III. Творчі завдання 1. Створити ментальну карту. Візуалізувати голосні й приголосні фонemi української мови, їх класифікацію та зв’язки. 2. Підготувати коротку презентацію про роль голосних і приголосних у звуковій системі української мови. IV. Проблемні завдання 1. Поміркувати про варіативність фонем. Навести приклади варіативності вимови голосних і приголосних у діалектах та

	літературній мові. 2. Дослідити складні випадки. Розглянути фонemi, які викликають труднощі у вимові чи написанні (наприклад, звук [г] у запозичених словах).
2.1	I. Аналітичні завдання 1. Навести приклади, де асиміляція змінює звучання, але не порушує правил правопису. 2. Навести приклади, де асиміляція не відбувається, попри її можливість. Пояснити причини таких винятків. II. Практичні завдання 1. Проаналізувати кілька речень на дотримання милозвучності через асиміляцію. 2. Зробити висновок, як асиміляція покращує звучання мовлення. III. Творчі завдання 1. Побудувати схему з типами асиміляції, їх характеристиками та прикладами. 2. Скласти невеликий текст або діалог, у якому використовуються слова з асиміляцією. 3. Підготувати слайди з поясненням явища асиміляції та прикладами його використання в українській мові. IV. Проблемні завдання Чому асиміляція вважається важливим елементом милозвучності української мови? V. Розробити тест Підготувати 10–15 запитань із варіантами відповідей, що стосуються видів асиміляції та її прикладів.
2.2	I. Аналітичні завдання 1. Порівняння дисиміляції та асиміляції. Навести приклади слів із дисиміляцією та асиміляцією. Пояснити, у чому полягають відмінності між цими явищами. 2. Дослідження варіативності. Проаналізувати слова з різними формами вимови, що виникають через дисиміляцію (наприклад, літературна норма проти діалектної форми). II. Практичні завдання У фрагменті тексту хужнього стилю знайти слова, в яких відбулася дисиміляція приголосних. Пояснити. III. Творчі завдання 1. Підготувати таблицю з прикладами дисиміляції приголосних, вказавши літературну форму та варіанти зі змінами. 2. Підготувати слайди з прикладами дисиміляції та поясненням її механізмів. IV. Тестові завдання

	Скласти 10–15 запитань із прикладами слів, де потрібно визначити, чи відбулася дисиміляція, та пояснити зміни.
2.3	I. Аналітичні завдання 1. Проаналізувати вплив регіональних особливостей на реалізацію спрощення в розмовній мові. 2. Навести приклади діалектних форм, де спрощення відрізняється від літературної норми. II. Творчі завдання 1. Скласти короткі тексти художнього та публіцистичного стилів, у яких використовуються слова, що в них відбулося спрощення. 2. Розробити таблицю з прикладами слів, де відбувається спрощення, а також винятків із правил. 3. Підготувати слайди з ілюстраціями та поясненням явища спрощення, додавши приклади з різних частин мови. III. Проблемні завдання 1. Пояснити, як спрощення у приголосних групах сприяє милозвучності української мови. 2. Порівняти явище спрощення приголосних в українській та інших мовах. 3. Розглянути історичний розвиток слів із явищем спрощення та описати, як ці зміни вплинули на сучасну українську мову. IV. Тестові завдання Скласти 10–15 запитань на розпізнавання спрощення в групах приголосних (вибрати правильний варіант написання слова чи пояснити явище).
2.4	I. Аналітичні завдання 1. На основі власного спостереження пояснити, в яких позиціях слова найчастіше спостерігається подовження. 2. Порівняти, як подовження і подвоєння змінюють вимову та правопис. II. Творчі завдання: Підготувати слайди з ілюстрацією подовження та подвоєння приголосних.
2.5	I. Аналітичні завдання Пояснити, як наголос впливає на чергування голосних. II. Практичні завдання 1. Визначити чергування голосних у словах фрагменту тексту художнього стилю та пояснити їх функцію. 2. Підготувати приклади слів, у яких чергування голосних змінює значення або форму слова. III. Творчі завдання Розробити таблицю з прикладами чергування голосних, вказавши їх типи та особливості.
2.6	I. Аналітичні завдання

	1. Розробити таблицю типів чергування приголосних ([г] ↔ [ж], [к] ↔ [ч], [х] ↔ [ш]) із прикладами слів. 2. Визначити, як чергування приголосних змінює значення слів (навести достатню кількість прикладів). II. Практичні завдання Підготувати презентацію про чергування приголосних, із прикладами та поясненням. III. Методично-аналітичні завдання Здійснити аналіз шкільних підручників щодо вправ до вивчення теми “Чергування приголосних звуків”
3.1	I. Аналітичні завдання 1. Скласти таблицю зі словами з різною кількістю складів (односкладові, двоскладові, багатоскладові). Проаналізувати, яких слів більше в українській мові. 2. Проаналізувати правила переносу слів із поділом на склади. 3. Навести приклади слів, у яких складоподіл має кілька варіантів. II. Методично-аналітичні завдання Здійснити порівняльний аналіз правил фонетичного складоподілу зі шкільною навчальною інформацією з цієї теми.
3.2	I. Теоретичні завдання Підготувати відповіді на питання: 1. Особливості української акцентної системи в її становленні та розвитку. 2. Акцентуація іменників. 3. Акцентуація прикметників. 4. Акцентуація дієслів. 5. Акцентуація займенників. 6. Акцентуація числівників. 7. Акцентуація прислівників. II. Аналітичні завдання 1. Укласти словничок слів із варіативним наголосом . 1. Укласти словничок слів, у яких наголос змінює значення слова. III. Практичні завдання Визначити наголос у поетичному тексті, позначити його у словах і перевірити відповідність нормам. IV. Творчі завдання Скласти текст публіцистичного стилю, використовуючи слова з варіативним наголосом. V. Методичне завдання Аспекти вивчення наголосу у ЗЗСО.
3.3	I. Теоретичні завдання 1. Підготувати відповідь на питання “Проблеми орфоепії в працях О.Павловського, О.Потебні, П.Житецького, А.Кримського, О.Синявського”.

	2. Опрацювати і законспектувати статтю Максим'юк О., Струк І. Шляхи подолання помилок у мовленні учнів закладів загальної середньої освіти під впливом діалектного оточення. <i>Актуальні питання гуманітарних наук</i>: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2023. Вип. 60. Том 3. С. 160–166 II. Аналітичні завдання 1. На прикладі 20 слів проаналізувати вимову голосних у наголошених і ненаголошених позиціях. 2. Підібрати приклади слів із помилковою вимовою та виправити їх. III. Практичні завдання Підібрати слова для вправ на правильну вимову апострофа, м'якого знака та подовжених приголосних.
3.4	I. Аналітичні завдання Скласти таблицю українського алфавіту, вказавши відповідність між буквами та звуками. II. Практичні завдання: Визначити графічні елементи (букви, апостроф, м'який знак) у фрагменті художнього тексту, визначити їхню функцію. III. Творче завдання Написати невеликий текст, використовуючи слова зі складними графічними елементами.
3.5	I. Теоретичні завдання Підготувати відповіді на питання: 1. Питання фонології і правопису у працях В.Сімовича. 2. Історія літери <i>Г</i>. 3. Український правопис: етапи становлення. 4. Українські орфографічні словники. 5. З історії українського алфавіту. 6. Правописний стандарт української мови: історія та реалії. 7. Правописні проблеми української орфографії. 8. Зміни в новій редакції Українського правопису. II. Аналітичні завдання Проілюструвати на основі аналізу фрагментів текстів основні принципи української орфографії (фонетичний, морфологічний, традиційний, диференційний). III. Практичні завдання Знайти орфографічні помилки у текстах творчих робіт однокласників, виправити їх.

Контроль виконання та оцінювання завдань, винесених на самостійне опрацювання, проводимо в процесі вивчення тем кожного змістового модуля.

Методи навчання

Методи:

- лекція;
- бесіда (евристична бесіда);
- аналіз мовних явищ (з елементами проблемного програмованого навчання, алгоритмізації);
- робота з навчально-методичними посібниками, підручниками;
- вправи.

Прийоми:

- спостереження над звуковим складом мови;
- розрізнення звуків та літер, графічного зображення слова та його звукового складу;
- виявлення структури складу та ритміки;
- зіставлення звукової системи мови (голосних та приголосних звуків);
- диференціювання звуків мови;
- спостереження над різницею в артикуляції звуків мови, звуковим складом слів та їх вимовою;
- спостереження за інтонаційним оформленням текстів;
- фонетичний розбір;
- запис текстів фонетичною та фонематичною транскрипцією;
- редагування вимови слів, промов, текстів.

Освітні технології:

- технології студентоцентрованого навчання;
- проєктна діяльність;
- особистісно-орієнтована технологія;
- поглиблення і систематизація знань з мови і мовлення;
- технологія інтерактивного навчання
- технологія проблемно-пошукового навчання.

Система контролю та оцінювання

Система контролю та оцінювання проводиться в формі поточного та підсумкового контролю.

Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті. У процесі вивчення дисципліни використовуємо такі методи поточного контролю:

- усні відповіді (фронтальне опитування, вибіркове опитування, дискусії, презентації);
- письмові завдання (самостійні роботи, реферати, есе);
- тести.

Формами поточного контролю є індивідуальна та фронтальна перевірка, форма підсумкового контролю – екзамен.

Розподіл балів

Поточне тестування та самостійна робота															Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2						Змістовий модуль 3						100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15		
2	2	3	3	6	4	4	4	9	9	4	4	4	4	4	40	

Критерії оцінювання підсумкового оцінювання

Оцінювання рівня та якості знань студентів здійснюється із врахування індивідуальних особливостей студентів і передбачає диференційований підхід в його організації.

Оцінку «відмінно» («А») отримують студенти, які набрали загальну суму балів 90–100 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- ґрунтовно засвоїли рекомендовані до кожної теми джерела та спеціальну літературу, вміють її використовувати для аргументації тих чи тих положень при розкритті змісту відповідної проблеми;
- виявили поглиблене розуміння фонетичних явищ сучасної української мови;
- вільно оперують фактологічною джерельною базою, оволоділи відповідною науковою термінологією, що передбачена при засвоєнні пропонованого курсу;
- регулярно, кваліфіковано з використанням матеріалів додаткової літератури брали участь у реферативних повідомленнях;
- глибоко опрацювали всі питання, які винесені на самостійне вивчення;
- глибоко розкрили питання підсумкового модуль-контролю.

Оцінку «добре» («В») отримують студенти, які набрали загальну суму балів 80–89 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- виявили обізнаність та частково засвоїли рекомендовані до кожної теми джерела та спеціальну літературу;
- знають праці вітчизняних дослідників;
- в основному засвоїли матеріал, який дає можливість узагальнювати фонетичну систему української мови;
- продемонструвати знання фактичного матеріалу, частково володіють відповідною науковою термінологією;
- брали досить активну участь при обговоренні питань у реферативних повідомленнях;
- опрацювали питання для самостійного вивчення;
- розкрили питання підсумкового модуль-контролю.

Оцінку «добре» («С») отримують студенти, які набрали загальну суму балів 70–79 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- виявили обізнаність та частково засвоїли рекомендовані до кожної теми джерела та спеціальну літературу;
- знають праці вітчизняних дослідників;
- в основному засвоїли матеріал, який дає можливість розуміти засади технологій викладання української мови у ЗЗСО;
- продемонструвати знання фактичного матеріалу, частково володіють відповідною науковою термінологією;
- розкрили, але не повністю питання підсумкового модуль-контролю.

Оцінку «задовільно» («D») отримують студенти, які набрали загальну суму балів 60-69 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- не повністю опанували матеріал, передбачений програмою курсу, мають досить поверхневі знання щодо проблем, які вивчалися;
- показали фрагментарну обізнаність щодо змісту питань, що розглядалися під час лекцій та роботи у реферативних повідомленнях;
- обмежилися опосередкованим вивченням наукових джерел та мінімальним опрацюванням рекомендованої літератури;
- пасивно поводити себе на практичних заняттях, не виявили належних навичок і бажання до самостійної роботи;
- частково розкрили питання підсумкового модуль-контролю.

Оцінку «задовільно» («E») отримують студенти, які набрали загальну суму балів 50-59 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- показали фрагментарну обізнаність щодо змісту питань, що розглядалися під час лекцій та роботи в реферативних повідомленнях;
- обмежилися опосередкованим вивченням джерел та мінімальним опрацюванням рекомендованої літератури;
- пасивно поводити себе на практичних заняттях, не виявили належних навичок і бажання до самостійної роботи;
- фрагментарно розуміються у питаннях, винесених на підсумковий модуль-контроль.

Оцінку «незадовільно» («FX») з можливістю повторного складання отримують студенти, які набрали загальну суму балів 35–49 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- не відвідували частину занять;
- пасивно поводити себе на практичних заняттях, не виявили належних навичок і бажання до самостійної роботи;
- не опрацювали рекомендованої літератури, у зв'язку з цим не орієнтуються у фонетичній системі української мови;
- не розкрили питання підсумкового модуль-контролю.

Оцінку «незадовільно» («F») з обов'язковим повторним курсом отримують студенти, які набрали загальну суму балів 1–34 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- не відвідували практичних занять;
- пасивно поводити себе під час роботи на практичних заняттях, не виявили належних навичок і бажання до самостійної роботи,

- не опрацювали рекомендованої літератури, у зв'язку з цим не орієнтуються і не знають технологій викладання української мови у ЗЗСО;
- не бажали відповідати на поставлені питання під час проведення практичних занять, фактично не засвоїли програму курсу;
- повністю не розкрили питання підсумкового модуль-контролю.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

100-бальна шкала	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	
		Оцінка	Пояснення за розширеною шкалою
90-100	Відмінно	A	відмінно
80-89	Добре	B	дуже добре
70-79		C	добре
60-69	Задовільно	D	задовільно
50-59		E	достатньо
35-49	Незадовільно	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1-34		F	незадовільно з обов'язковим самостійним повторним опрацюванням освітнього компонента до перескладання

Перелік питань для самоконтролю навчальних досягнень студентів

1. Фонетика як розділ мовознавства
2. Предмет фонетики
3. Основні завдання фонетики
4. Галузі фонетики
5. Аспекти вивчення звуків мови
6. Артикуляційний аспект вивчення мовних звуків.
7. Акустичний аспект
8. Перцептивний аспект
9. Лінгвістичні аспекти звуків мови
10. Сегментний і суперсегментний аспекти
11. Фонологія як розділ мовознавства
12. Поняття фонем
13. Вчення про фонем
14. Зв'язок фонем з іншими одиницями мови
15. Фонологічна система української мови
16. Голосні фонем української мови
17. Приголосні фонем української мови
18. Взаємодія голосних і приголосних у мовленнєвому потоці
19. Практичне значення вивчення фонем української мови
20. Поняття асиміляції звуків

21. Типи асиміляції
22. Закономірності асиміляції у сучасній українській мові
23. Поняття дисиміляції
24. Закономірності дисиміляції у сучасній українській мові
25. Спрощення в групах приголосних
26. Типи спрощень в групах приголосних
27. Подовження та подвоєння приголосних звуків у сучасній українській мові
28. Відмінності між подовженням та подвоєнням.
29. Чергування голосних фонем у сучасній українській мові
30. Історичні чергування.
31. Сучасні чергування.
32. Закономірності чергування голосних фонем
33. Чергування голосних у різних мовних контекстах
34. Чергування приголосних фонем у сучасній українській мові
35. Види чергувань приголосних фонем
36. Закономірності чергування приголосних фонем
37. Чергування приголосних у різних мовних контекстах
38. Склад
39. Складоподіл у сучасній українській мові"
40. Характеристика наголосу в українській мові
41. Функції наголосу
42. Закономірності наголосу в українській мові
43. Орфоепія сучасної української мови
44. Основні орфоепічні норми сучасної української мови
45. Типові порушення орфоепічних норм
46. Графіка української мови
47. Особливості української графіки
48. Орфографія сучасної української мови
49. Основні принципи української орфографії
50. Типові орфографічні помилки та способи їх уникнення
51. Практичне значення орфографії

Перелік питань для підсумкового контролю навчальних досягнень студентів

1. Проаналізувати, у чому полягає відмінність історичних чергувань від живих фонетичних
2. Проаналізувати найдавніші чергування голосних
3. Проаналізувати, які мовні органи називаються активними і пасивними?
4. Пояснити на конкретних прикладах суть комбінаторних і позиційних модифікацій фонем
5. Дати визначення фонетики як науки

6. Визначити поняття дисиміляції звуків. Навести приклади
7. Проаналізувати, у чому полягає артикуляційна, акустична та функціональна різниця між голосними і приголосними звуками.
8. Проаналізувати походження української графіки
9. Проаналізувати аспекти вивчення звукової системи мови? Схарактеризувати кожен з них
10. Розкрити поняття літературної вимови.
11. Проаналізувати, як пов'язана фонетика з іншими розділами мовознавства (лексикологією, морфологією, синтаксисом)
12. Дати визначення випадних та вставних /o/ та /e/. Навести приклади.
13. Обґрунтувати теоретичне і практичне значення фонетики
14. Проаналізувати співвідношення між звуками і буквами в українській мові.
15. Обґрунтувати значення звукової сторони мови у житті суспільства.
16. Пояснити процес виникнення та розвитку чергування /o/, /e/ з нулем звука
17. Висвітлити поняття „фонема”. Пояснити зв'язок між звуком і фонемою.
18. Пояснити, у чому полягає морфологічний принцип написання? У чому він виявляється?
19. Обґрунтувати теоретичне і практичне значення фонетики
20. Проаналізувати, як поділяються приголосні за способом творення шуму.
21. Пояснити процес виникнення та історичного розвитку чергувань /o/, /e/ з /i/.
22. Розкрити значення писемного мовлення в житті суспільства.
23. Пояснити, коли в сучасній українській мові після шиплячих та /й/ виступає /e/? Дати історичний коментар.
24. Визначити поняття орфографії як розділу науки про письмо. З'ясувати співвідношення графіки і орфографії.
25. Пояснити явище асиміляції звуків. Навести приклади.
26. Визначити функції словесного наголосу, проілюструвати прикладами.
27. Дати визначення асиміляції звуків. Які типи асиміляції ви знаєте?
28. Дати визначення наголосу. Схарактеризувати його артикуляційну та акустичну природу. Чому наголос називають словесним?
29. Розкрити поняття літературної вимови.
30. Пояснити, що являє собою мовний звук з акустичного боку.
31. Проаналізувати особливості вивчення спрощення приголосних у закладах ЗЗСО.
32. Описати, які органи людини беруть безпосередню участь у процесі мовного спілкування
33. Дати визначення складу та основних правил фонетичного складоподілу.
34. Визначте основні принципи складоподілу в українській мові.
35. Пояснити, яка основна функція гортані, глотки, ротової і носової порожнини, губ?
36. Проаналізувати, які особливості вивчення класифікації голосних звуків у ЗЗСО.
37. Пояснити різницю між фонетичною та фонематичною транскрипціями.
38. Дати визначення активних і пасивних мовних органів.

39. Сформулювати правила фонетичного складоподілу.
40. Пояснити, які частини язика беруть участь у творенні звуків.
41. Пояснити, у чому полягає відмінність між фонетичними і орфографічним складоподілом.
42. Дайте визначення артикуляції
43. Дати визначення наголосу, схарактеризувати його артикуляційну та акустичну природу. Чому наголос називають словесним?
44. Пояснити принципи української орфографії.
45. Пояснити, що таке тони і шуми. Внаслідок чого вони виникають?
46. Пояснити, у чому полягають причини порушення деяких норм літературної вимови.
47. Пояснити, які є фази артикуляції
48. Пояснити явище асиміляції. Типи асиміляції.
49. Проаналізувати особливості вивчення приголосних звуків у ЗЗСО.
50. Сформулювати визначення складу як фонетичної одиниці.
51. Пояснити, які звукові одиниці й чому називаються сегментними (лінійними), а які – над сегментними (нелінійними)
52. Пояснити, від чого залежить висота звука.
53. Пояснити класифікацію голосних звуків
54. Пояснити, у чому суть смислорозрізняючого принципу правопису.
55. Пояснити основні правила фонематичної транскрипції
56. Пояснити, від чого залежить сила звука.
57. Пояснити, у чому полягає акустична різниця між голосними і приголосними?
58. Проаналізувати особливості вивчення уподібнення звуків у ЗЗСО
59. Пояснити, у чому полягає артикуляційна різниця між голосними і приголосними
60. Пояснити класифікацію приголосних за способом творення.

Відповідно до «Порядку визнання у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти» (протокол №16 від 25 листопада 2024 року) (<https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/poriadok-vyznannia-u-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yurii-fedkovycha-rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-taabo-informalnoi-osvity/>) у процесі вивчення дисципліни здобувачу освіти може бути зараховано до 25% балів, отриманих за результатами неформальної та/ або інформальної освіти з проблем, що відповідають тематиці курсу.

Рекомендована література

Основна

1. **Бас-Кононенко О. В.** Фонетика і фонологія сучасної української літературної мови в таблицях і схемах. Київ: Видавництво КНЛУ, 2019. 98 с.
2. Бойко Н. І., Хомич Т. Л. Сучасна українська літературна мова. Хрестоматія з фонетики : навч. посіб. / уклад. : Н. І. Бойко, Т. Л. Хомич. 2-ге вид., змінене і доп. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2020. 305 с.
3. **Мойсієнко А. К.** Сучасна українська літературна мова: Лексикологія. Фонетика. Київ: Знання, 2017. 208 с.
4. **Наконечна Л. Б.** Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: Видавництво ПНУ, 2018. 145 с.
5. Пискач О. Д., Гоца Е.Д. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія: навчально-методичний посібник для студентів І курсу українського відділення філологічного факультету. Ужгород, 2022. 116 с.

Допоміжна

1. **Калита А. А., Полюк І. С., Тараненко Л. І. (ред.)** Сучасні тенденції фонетичних досліджень: збірник матеріалів III Круглого столу з міжнародною участю (19 квітня 2019 р., м. Київ). Київ: КПП ім. Ігоря Сікорського, 2019. 98 с.
2. **Караман О., Микитин-Дружинець М., Пентиліук М., Тищенко К., Циганок Г.** Становлення української фонетики та методики її навчання в освітніх закладах // *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2021. № 15. С. 56–68.
3. Максим'юк О., Струк І. Шляхи подолання помилок у мовленні учнів закладів загальної середньої освіти під впливом діалектного оточення. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2023. Вип. 60. Том 3. С. 160–166.
4. **Прикладне українське мовознавство: Фонетика. Фонологія. Орфоепія** / за ред. О. Д. Пискача. Ужгород: Видавництво УжНУ, 2021. 134 с.

Інформаційні ресурси

<http://pravila-uk-mova.at.ua/index/fonetika/0-5>
<http://www.svitslova.com/mova/fonetyka-grafyka/6-fonetyka.html>
<http://academia-pc.com.ua/product/197>
<http://litopys.org.ua/ukrmova/um25.htm>
http://leksika.com.ua/10510517/ure/slovesniy_nagolos
http://freelib.in.ua/publ/istorija_ukrajinskoji_movi_fonetika/61_asimiljacija_prigolosnikh/41-1-0-3627
http://filologukraine.ucoz.ua/publ/mova/sulm/asimiljacija_prigolosnikh_zvukiv/3-1-0-5
<http://litmisto.org.ua/?p=6053>
<http://www.svitslova.com/mova/fonetyka-grafyka/1412-skladopodil.html>
http://pidruchniki.ws/2008021540534/dokumentoznavstvo/fonetichna_transkriptsija

Дотримання політики щодо академічної доброчесності учасниками освітнього процесу при вивченні навчальної дисципліни регламентовано такими документами:

✓ «Етичний кодекс Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича» [https://www.chnu.edu.ua/media/jxdfs0zb/etychnyi-kodeks-
chernivetskoho-natsionalnoho-universytetu.pdf](https://www.chnu.edu.ua/media/jxdfs0zb/etychnyi-kodeks-chernivetskoho-natsionalnoho-universytetu.pdf)

✓ «Положенням про виявлення та запобігання академічного плагіату у Чернівецькому національному університету імені Юрія Федьковича» [https://www.chnu.edu.ua/media/f5eleobm/polozhennya-pro-
zapobihannia-plahiatu_2024.pdf](https://www.chnu.edu.ua/media/f5eleobm/polozhennya-pro-zapobihannia-plahiatu_2024.pdf)